

Nr 18

Utlåtande i anledning av motioner om lagstadgad skyldighet för företag att varsla om driftsinskränkning eller företagsnedläggning.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 868 av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl. samt II: 1032 av herr Persson i Heden m. fl.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utarbetande av förslag om laglig skyldighet för företag att varsla om driftsinskränkning eller företagsnedläggning med beaktande av vad i motionen framhålles».

Nuvarande ordning

I mars 1952 träffades mellan arbetsmarknadsstyrelsen, å ena sidan, och Sveriges industriförbund, Svenska arbetsgivareföreningen och Industrins produktionsråd, å andra sidan, en överenskommelse om åtgärder vid driftsinskränkningar och driftsnedläggelser. De nyssnämnda organisationerna skulle verka för att anslutna företag iakttog i överenskommelsen angivna regler för anmälan till arbetsmarknadsverket om väntade permitteringar eller avskedanden. Sådant varsel skulle i flertalet fall lämnas senast två månader i förväg genom direkta informationer från företagsledningen till vederbörande länsarbetsdirektör eller dennes ställföreträdare.

Arbetsmarknadsstyrelsen har sedermera i motsvarande syfte träffat överenskommelser beträffande handeln med Handelns arbetsgivareorganisation och Kooperationens förhandlingsorganisation samt beträffande skogsbruket med domänstyrelsen, Föreningen Skogsbrukets arbetsgivare och Svenska lantarbetsgivareföreningen. Statliga myndigheter är jämlikt Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna den 26 maj 1954 (SFS 1954: 344) skyldiga att till arbetsmarknadsmyndigheterna anmäla uppsägning av civil personal.

Den 14 maj 1968 ingicks en ny överenskommelse mellan å ena sidan arbetsmarknadsstyrelsen och å andra sidan SAF, Sveriges industriförbund, LO och TCO. Efter överenskommelser med ytterligare organisationer gäller liknande avtal för praktiskt tagit hela arbetsmarknaden.

Avtalet inleds med en ingress av följande innehåll. Enighet har förelegat om betydelsen av att arbetsmarknadsverket i god tid underrättas om företagens planer på personalinskränkningar. Härigenom erhåller verket råd-

rum för att planera och verkställa åtgärder i syfte att underlätta arbetskraftens omställning till annan sysselsättning. Särskild uppmärksamhet kräver i detta sammanhang de många gånger besvärliga omställningsproblem som uppkommer för sådana personer som till följd av ålder, handikapp eller andra omständigheter har svårigheter att erhålla och anpassa sig till nya arbetsuppgifter. Vid överläggningarna har jämväl framhållits betydelsen av att vederbörande kommun i god tid informeras om väntade personalinskränkningar av betydelse för den lokala arbetsmarknaden. För att lösa uppkommande omställningsproblem krävs i många fall ett nära samarbete på det lokala planet mellan arbetsmarknadsverket, företaget, de anställda och vederbörande kommun.

I fråga om varseltidens längd innehåller avtalet följande bestämmelse:

Arbetsgivare som fattar beslut om sådan driftsförändring att den medför uppsägning av minst 5 anställda skall så snart ske kan lämna varsel härom till arbetsmarknadsverket. Detsamma skall gälla vid permitteringar (inkl. permitteringar av säsongarbetare) och fortlöpande arbetstidsförkortning under den i anställningavtal angivna arbetstiden. Varsel behöver icke lämnas i de fall, där anställningen är tidsbestämd eller i övrigt av sådan karaktär att den måste betraktas som tillfällig.

Driftsförändring som väntas innebära uppsägning eller permittering på längre tid än 2 veckor skall varslas senast två månader före åtgärdens ikraftträdande. Härutöver gäller att uppsägningar som berör mer än 50 arbetstagare skall varslas senast tre månader före uppsägningarnas ikraftträdande, dock att driftsförändring som innebär nedläggning av driftsenhet med mer än 100 anställda skall varslas senast fyra månader före avvecklingens påbörjande. Vad här sagts gäller under förutsättning att driftsförändringen rimligen bort kunna förutses senast inom angivna tider.

Överenskommelsen innehåller vidare bl. a., att länsarbetsnämnd — för att underlätta omställning i samband med driftsförändringar — äger påkalla tillsättandet av en särskild samrådsgrupp med uppgift att så länge omständigheterna ger anledning härtill följa omställningens förlopp och föreslå de åtgärder som detta kan ge anledning till. I sådan samrådsgrupp bör ingå representanter, förutom för länsarbetsnämnden, för arbetsgivaren, de anställda samt vederbörande kommun.

I syfte att effektivisera tillämpningen av varselsystemet har SAF tillskapat en sektion för sysselsättningsfrågor (SAF:s delägarcirkulär nr 14/68).

Antalet arbetsställen och arbetstagare, som på senare år berörts av varsel om personalinskränkningar, framgår av följande uppställning:

år	arbetsställen	arbetstagare
1965	189	8 890
1966	563	20 733
1967	651	24 499
1968	578	22 668
1969	320	10 921

Tidigare riksdagsbehandling

Beträffande frågans behandling före år 1969 hänvisas till 2LU 1967: 13 och 1969: 14.

Vid 1969 års riksdag väcktes motioner av samma innebörd som de förevarande. Riksdagen avtog motionerna med hänvisning till andra lagutskottets utlåtande nr 14. I utlåtandet vidhöll utskottet sin tidigare uttalande uppfattning att man bör fortsätta med nuvarande ordning med frivilliga varselöverenskommelser. Utskottet ansåg att systemet på det hela taget fungerat väl och hänvisade till att möjligheter fanns att vidareutveckla detta, vilket överenskommelsen våren 1968 visade.

Utskottet

Då ett företag lägger ned eller inskränker driften kan besvärliga arbetsmarknadsproblem många gånger uppkomma. För att arbetsmarknadsorganen skall kunna genomföra en omplacering av den friställda arbetskraften utan onödiga kostnader och påfrestningar för samhället och de enskilda arbetstagarna är det av väsentlig betydelse att arbetsmarknadsorganen i god tid erhåller underrättelse om de förändringar i driften som företagen planerar.

För närvarande föreligger det inte någon lagstadgad skyldighet för företagen att varsla om planerad nedläggelse eller inskränkning av driften. Sedan 1952 finns det emellertid ett frivilligt varselsystem som grundar sig på överenskommelser mellan arbetsmarknadsstyrelsen och vissa arbetsgivar- och näringsorganisationer inom industri och handel. Våren 1968 träffades en ny överenskommelse varvid tidigare avtalade varseltider förlängdes. Denna överenskommelse biträdades av även LO och TCO. Driftsförändringar som väntas innebära uppsägning eller permittering på längre tid än två veckor skall meddelas arbetsmarknadsverket senast två månader före åtgärdens ikraftträdande. Omfattar uppsägning fler än 50 eller fler än 100 arbetstagare skall varseltiden vara minst tre respektive fyra månader. För att underlätta omställningssvårigheter kan länsarbetsnämnd begära att en samrådsgrupp skall tillsättas. I sådan grupp bör ingå representanter för länsarbetsnämnd, arbetsgivare, anställda och vederbörande kommun.

I motionerna yrkas att varselplikt skall inskrivas i lag.

Riksdagen har tidigare vid flera tillfällen och senast i fjol avslagit motionsyrkanden av samma innebörd.

Utskottet är alltjämt av den uppfattningen att man bör fortsätta med den nuvarande ordningen med frivilliga överenskommelser om varsel-skyldighet. Systemet har på det hela taget fungerat och det har visat sig möjligt att genomföra förbättringar, vilket överenskommelsen år 1968 visar. I det sammanhanget må också nämnas att arbetsmarknadsstyrelsen nyligen

aktualiserat frågan om ytterligare effektivisering av varselsystemet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 868 och II: 1032 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 mars 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp)*, herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Hübinette (m), Eric Carlsson (cp)*, Österdahl (fp) och fru Grethe Lundblad (s);

från andra kammaren: fröken Sandell (s), fröken Wetterström (m), herrar Fredriksson (s), Larsson i Öskevik (cp), Nilsson i Kalmar (s), fru Sigurdsen (s), herr Aldén (s) och fru Fränkel (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.